

ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМ ТА МЕТОДІВ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Сукмановська Л. М., Репан М. І.

ВСТУП

На сучасному етапі зближення України та Європейського Союзу проблема запобігання та протидії домашньому насильству становить значний інтерес та породжує безліч дискусійних питань. Зокрема, надзвичайно гостро та неоднозначно українське суспільство реагує на питання необхідності ратифікації Стамбульської конвенції. В Україні за 2020 рік органами та установами, що протидіють домашньому насильству, зафіксовано 211 362 звернення щодо скоєння даного правопорушення. Протягом першого півріччя 2021 року в органах та підрозділах Національної поліції України зареєстровано 143 887 заяв і повідомлень, пов'язаних з домашнім насильством. На якому б рівні функціонування держави та суспільства ми не торкнулися питань, пов'язаних із боротьбою з домашнім насильством, воно неодмінно виявить свій зв'язок – більший чи менший – із питанням про захист прав та свобод людини і громадянина. Даний підхід із усією очевидністю продемонстрований в Основному Законі України, котрим проголошено пріоритет загальнолюдських цінностей над усіма іншими цінностями держави й суспільства. В теперішніх умовах євроінтеграції цей напрям являється особливо значущим, оскільки конституційні права та свободи є стрижнем державної політики. Особливу роль у забезпеченні конституційних прав і свобод людини та громадянина відіграє Національна поліція. Саме поліція виступає правоохоронним органом, котрий служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного порядку та безпеки. Форми та методи поліцейської діяльності повинні відповідати реальним потребам охорони і захисту прав і свобод людини та громадянина. У зв'язку із цим питання застосування відповідних форм та методів поліцейської діяльності у парадигмі «поліція – громадянське суспільство» зумовлюють необхідність теоретико-методологічного осмислення стану та перспектив розвитку форм та методів діяльності поліції у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в Україні.

Діяльність поліції у сфері запобігання та протидії домашньому насильству здійснюється у певних формах та за допомогою

різноманітних методів, які обираються поліцейськими не довільно, а завжди зумовлені її змістом. Професійне використання форм та методів діяльності поліції сприяють підвищенню якості роботи у напрямку боротьби із явищем домашнього насильства.

Комплексні дослідження правової проблематики форм та методів поліцейської діяльності в Україні проводились: В. Авер'яновим, Ю. Битяком, І. Голосніченком, С. Гончаруком, А. Комзюком, В. Колпаковим, О. Кузьменко, В. Олефіром, В. Ортинським, О. Остапенком, В. Середою, В. Шкарупою та іншими. Значущість зазначених наукових розвідок є очевидною. Водночас їх аналіз засвідчує необхідність наукового осмислення проблем, пов'язаних із особливостями та зростаючою роллю правового забезпечення запобігання та протидії домашньому насильству, особливо в напрямку асоціації України та Європейського Союзу.

Метою цієї праці є дослідження форм та методів поліцейської діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в Україні.

1. Дослідження поняття та різновидів форм і методів поліцейської діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству

Успіх превентивної системи великою мірою залежить від ефективності застосовуваних форм та методів. Щоб розглянути форми та методи запобігання та протидії домашньому насильству, варто насамперед розкрити поняття «форма» й «метод». Форма та зміст кожного конкретного явища є невіддільними одне від одного. Поняття «форма» означає вид, будь-який зовнішній прояв певного змісту. Форми діяльності відображають, яким чином реально провадиться така діяльність. Тобто процес реалізації завдань та функцій діяльності юридично проявляється у відповідній формі¹.

На думку М. Тучака, форма адміністративної діяльності являється адміністративно-наглядовою, юрисдикційною, профілактичною діяльністю, прийняттям індивідуальних актів, а також провадженням інших юридично-значущих дій задля охорони публічного порядку, безпеки, боротьби зі злочинністю та правопорушеннями².

---

¹ Музичук О.М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями : дис.....канд. юрид. наук : 12.00.07. Х., 2003. 192 с. С. 123–124.

² Тучак М.О. Адміністративно-правові засади діяльності дільничних інспекторів міліції : дис.....канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2002. 209 с. С. 86.

Слушною є думка І. Голосніченка й низки інших адміністративістів, котрі форму адміністративної діяльності визначають як однорідні за своїм характером і правовою природою групи адміністративних дій, які мають зовнішній вираз та за допомогою яких здійснюється охорона прав громадян, боротьба з правопорушеннями, забезпечується публічний порядок та безпека³.

М. Ковалів під формою діяльності органів внутрішніх справ розуміє її зовнішній прояв у групах однорідних дій, за допомогою яких реалізуються їх завдання і функції⁴.

Під формою поліцейської діяльності прийнято розглядати подібні за своєю природою та характером однорідні групи адміністративних суспільних відносин, що реалізують функції, покладені на поліцію відповідно до Закону України «Про Національну поліцію».

Таким чином, форма поліцейської діяльності поліції – це зовні виражені групи дій, однорідні за своїм характером і правовою природою, а також результати таких дій.

Характеристика форм поліцейської діяльності дає уявлення про дії підрозділів Національної поліції під час виконання покладених на неї завдань. Дослідження правової природи створює умови для розкриття сутності форм діяльності та можливості вироблення шляхів їх вдосконалення через призму реалій сьогодення.

Форми поліцейської діяльності поділяють на правові (ті, що тягнуть за собою правові наслідки) та організаційні (не тягнуть правових наслідків). Організаційні заходи, здійснювані поліцейськими, включають у себе: роз'яснювальну роботу серед громадян, правову пропаганду, організаційну допомогу формуванням громадян, взаємодію із ЗМІ тощо. До цієї ж категорії належить видача адресних довідок, допомога потерпілим особам, інформування родичів про затримання або доставлення до органів поліції їх рідних. Важливим також є досвід із проведення нарад, зборів, семінарів, конференцій. Такі дії не породжують правових наслідків, проте вони здійснюються на основі правових норм і тому мають вплив на організацію та здійснення охорони публічного порядку та забезпечення публічної безпеки.

Правові форми виконавчо-розпорядчої діяльності органів поліції включають дії, які породжують правові наслідки. Сюди належать: видання управлінських актів, укладення договорів та інших юридично-

---

³ Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підручник / Під заг. ред. І.П. Голосніченка, Я.Ю. Кондратьєва. Київ : УАВС, 1995. 179 с. С. 103.

⁴ Ковалів М.В. Основи управління в органах внутрішніх справ : навч. посібник / М.В. Ковалів. Львів : ЛьвДУВС, 2010. 329 с. С. 45.

значущих дій (наприклад, складення протоколу про адміністративне правопорушення, видача паспорту, застосування табельної вогнепальної зброї, спеціальних засобів тощо)⁵. Таким чином, до правових форм поліцейської діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать: винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника, складання протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173-2 КУпАП, застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї тощо.

Отже, на наш погляд, під формою поліцейської діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству слід розуміти зовнішній вираз змісту діяльності поліцейських щодо запобігання домашньому насильству, організаційно-правовий вираз однорідної за своїм характером та правовою природою групи дій.

Форми діяльності поліції в процесі її розвитку не залишаються незмінними, а теж постійно розвиваються, наповнюються новим змістом. Їхній вибір зумовлений характером поставлених завдань на кожному етапі розвитку держави. Досконалість сучасних форм діяльності поліції не зменшує ролі та значення методів, застосовуваних під час вирішення завдань у сфері забезпечення прав і свобод. Метод (грец. – шлях дослідження або пізнання, теорія вчення) – сукупність прийомів і операцій практичного та теоретичного освоєння дійсності; спосіб теоретичного дослідження або практичного здійснення чого-небудь⁶.

О. Калюк подає визначення методів адміністративної діяльності органів внутрішніх справ як «способи та засоби цілеспрямованого впливу на свідомість і поведінку громадян, а також діяльність підприємств та організацій в інтересах підтримання публічної безпеки і порядку та реалізації прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб»⁷. Інші науковці-адміністративісти вважають, що методами адміністративної діяльності органів внутрішніх справ є певні способи та засоби практичного виконання співробітниками поліції своїх обов'язків, що відповідають характеру та обсягу наданих їм компетенцій⁸.

---

⁵ Адміністративна діяльність міліції / за заг. ред. О.М. Бандурки : підручник. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. 448 с. С. 11.

⁶ Пендюра М. М., Старицька О. О. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 276 с. С. 84.

⁷ Адміністративна діяльність Національної поліції : навчальний посібник для підготовки до іспиту / Калюк О.М., Константінов С.Ф., Куліков В.А. та ін. / за ред. Кулікова В.А. Київ : «Освіта України», 2016. 230 с. С. 14.

⁸ Адміністративна діяльність Національної поліції : навч. посібник / Кол. авт.; кер. авт. кол. В.А. Глуховеря. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 248 с. С. 82.

Методи поліцейської діяльності – це способи та засоби цілеспрямованого впливу на свідомість і поведінку громадян, а також діяльність підприємств та організацій в інтересах підтримання публічної безпеки та порядку та реалізації прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Застосування того чи іншого методу залежить від об'єкта впливу та конкретної ситуації.

На нашу думку, під методами поліцейської діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству слід розуміти способи, засоби та прийоми, які використовуються поліцейськими у ході провадження діяльності щодо запобігання домашньому насильству і являються змістом цієї діяльності.

Основними методами запобігання та протидії домашньому насильству, на наш погляд, є переконання та примус. Водночас необхідним є застосування інших методів, таких як надання допомоги, позитивного прикладу, нейтралізація негативного впливу навколишнього середовища і спостереження.

Метод надання допомоги спрямовується на корегування способу життя, оточення особи кривдника та може здійснюватись у формі сприяння у працевлаштуванні, влаштуванні на навчання, зацікавленні щодо активної участі у громадському житті.

Здійснюючи запобігання та протидію домашньому насильству, поліцейські насамперед повинні самі демонструвати дотримання правових норм, регулюючих цю сферу суспільних відносин, показувати приклад власним благополучним сімейним життям. На жаль, не секрет, що у сім'ях деяких поліцейських також існує насильство. Отже, для того, щоб здійснювати запобігання та протидію домашньому насильству у сім'ях мешканців поліцейської дільниці, працівник поліції перш за все повинен виховати нульову толерантність до насильства у себе особисто. Інакше ефективність профілактики домашнього насильства на закріпленій дільниці зводиться нанівець⁹.

З метою виявлення причин та умов учинення домашнього насильства частим є використання методу спостереження у формі контролю та нагляду.

Необхідно зазначити, що усі методи, які поліцейські використовують у процесі запобігання та протидії домашньому насильству, повинні поєднуватись один із одним для успішного досягнення результату превентивного впливу.

---

⁹ Діяльність служби дільничних інспекторів міліції щодо попередження насильства в сім'ї: монографія / А.М. Волошук, Х.П. Ярмакі, О.В. Ковальова. Одеса: ОДУВС, 2013. 218 с. С. 115.

Метод переконання використовується поліцейськими під час проведення як загальної, так й індивідуальної профілактики домашнього насильства. Переконання як метод превентивної діяльності є комплексом виховних, роз'яснювальних заходів, що здійснюється із метою перетворення антигромадської спрямованості профілакованих та закріплення позитивної соціальної орієнтації¹⁰. Функція переконання полягає у допомозі створення, стимулюванні розвитку позитивних якостей, що певною мірою притаманні кожній людині. Ціллю цього методу є покращення рівня загальної правової культури громадян, знань, формування правильних настанов поведінки, прищеплення практичних навиків у реалізації тих чи інших функцій, зобов'язуючих самостановлення¹¹. Переконання спрямоване на вироблення в осіб внутрішньої вимоги і стійкої звички до правомірної поведінки. Науковцями наводиться перелік різних форм, у яких проявляється метод переконання. А. Комзюк до таких форм відносить: правове виховання; регулярне інформування громадськості щодо стану правопорядку та боротьби зі злочинністю (агітаційно-роз'яснювальну діяльність серед населення); критику антигромадських учинків; застосування заохочувальних заходів; роботу із правопорушниками та особами так званих груп ризику; поширення та популяризацію кращих практик боротьби із злочинністю тощо¹².

На нашу думку, реалізація методу переконання дільничним офіцером поліції (далі – ДОП) в ході проведення профілактичної роботи на поліцейській дільниці проявляється у наступних формах запобігання та протидії домашньому насильству:

- профілактична бесіда;
- правове виховання;
- правова освіта;
- правова пропаганда;
- обговорення поведінки за місцем проживання чи роботи;
- поквартирний і подвірний обхід.

Превентивна (профілактична) робота ДОП є діяльністю, передбаченою українським законодавством, спрямована на запобігання кримінальних і інших правопорушень, перевірку дотримання встановлених

---

¹⁰ Андреева О.Б. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень в сучасних умовах : дис...канд. юрид. наук. 12.00.07. Харків, 1999. 165 с. С. 111.

¹¹ Негодченко О.В. Забезпечення прав і свобод людини органами внутрішніх справ України: монографія. Дніпропетровськ. Юридична академія МВС України, 2002. 416 с. С. 125.

¹² Комзюк А.Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2002. 409 с. С. 28.

законом обмежень щодо громадян, котрі перебувають на профілактичному обліку, здійснення поліцейського піклування¹³.

Превентивна (профілактична) робота дільничного офіцера поліції поділяється на загальну та індивідуальну. Загальна превентивна робота – це комплекс заходів, що спрямовуються на виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень, їх викорінення, проведення профілактично-роз'яснювальної роботи у громаді. Індивідуальна превентивна робота є комплексом заходів стосовно конкретних громадян, що схильні до скоєння правопорушень, і осіб, що перебувають на обліках в органах поліції, із метою запобігання скоєння ними різного роду правопорушень¹⁴.

З першого погляду профілактичній бесіді не притаманна ефективність, проте із урахуванням самого змісту розмови, тону, яким вона проводиться, і того, що вона здійснюється дільничним офіцером поліції, тобто спеціально уповноваженою державою посадовою особою, вона набуває надзвичайної ефективності. Успіх профілактичної бесіди багато у чому залежить від навичок дільничного офіцера поліції у застосуванні психолого-педагогічних прийомів виховного впливу¹⁵. Психологічна підготовленість дільничних офіцерів поліції до реалізації таких заходів впливає на досягнення внаслідок профілактичної бесіди поставленої мети.

Взагалі виділяють ознайомлювальні, попереджувальні та виховні профілактичні бесіди. Ознайомлювальною являється бесіда, від змісту та наслідків якої буде залежати результат подальшого перевиховання особистості. Для того щоб така бесіда пройшла успішно та предметно, варто володіти якомога повною інформацією про особу, її поведінку, оточення та зв'язки. Попереджувальна бесіда здійснюється або за наявності факту неправомірної поведінки особи, що перебуває на профілактичному обліку, або у порядку здійснення правоохоронної діяльності поліцейським. Разом із основним завданням попереджувальної бесіди – безпосереднього виховного впливу, її метою є здійснення контролю за поведінкою особи, перебуваючої на обліку. До такого виду бесіди за змістом та способами впливу подібна виховна

---

¹³ Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : Наказ МВС України від 28.07.2017 № 650. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>.

¹⁴ Діяльність служби дільничних інспекторів міліції щодо попередження насильства в сім'ї : монографія / А.М. Волошук, Х.П. Ярмак, О.В. Ковальова. Одеса : ОДУВС, 2013. 218 с. С. 117.

¹⁵ Токарська А.С. До постановки проблеми подолання конфліктогенної комунікації у правоохоронній практиці. *Право і безпека*. 2005. № 4. С. 204–207. С. 206.

бесіда. Зазвичай виховна бесіда проводиться в неофіційній обстановці, часто – за місцем проживання, навчання, роботи особи, до якої застосовується такий вплив¹⁶.

В ході здійснення частих бесід із учасниками сімейного конфлікту дільничний офіцер поліції з'ясовує позицію кожної зі сторін, взаємне ставлення, претензії, визначає напрями можливого примирення і уникнення подальших конфліктних ситуацій¹⁷. Варто розглядати конфлікт об'єктивно, так би мовити, «зі сторони».

Науковці вважають, що поліцейському варто підготуватись до проведення бесіди. Така підготовка передбачає: вивчення особи, її минулого та теперішнього, як позитивних, так і негативних рис, її інтересів; складання плану бесіди; визначення приводу, місця та її часу. План бесіди повинен включати її мету, завдання, тему, хід, аргументи, наведення позитивних прикладів тощо, тобто містити цільову установку бесіди та передбачати напрями досягнення превентивної роботи. Такі бесіди повинні бути систематичними, регулярними, за наявності будь-якого приводу. Приводом може виступати як допущене кривдником протиправне діяння, так і позитивні факти (досягнення успіхів у навчанні, роботі, громадському житті, заохочення, важливі події у його житті). Наступним етапом є безпосереднє здійснення бесіди. Виховний вплив на кривдника справляється не лише за допомогою змісту бесіди, але й обстановки, поведінки дільничного офіцера поліції, його манер, одягу, уміння вислухати, проявити співчутливість, засмученість та інші емоції. Провідним у ході бесіди є створення атмосфери відвертості задля налаштування співрозмовника до самоаналізу¹⁸.

Профілактична бесіда охоплює також і правове виховання сторін конфлікту. Винна особа попереджається співробітником поліції про можливі негативні наслідки правопорушення (адміністративну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність).

Розділ III Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції закріплює, що дільничний офіцер поліції проводить роз'яснювальну роботу для формування у населення правової культури, негативного ставлення до суспільно небезпечних явищ з метою підняття

---

¹⁶ Адміністративна діяльність міліції / за заг. ред. О.М. Бандурки : підручник. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. 448 с. С. 190–191.

¹⁷ Гранчак В.В. Адміністративно-правові заходи попередження насильства в сім'ї дільничними інспекторами міліції. *Адвокат*. 2006. № 5. С. 18–21.

¹⁸ Андреева О.Б. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень в сучасних умовах : дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07. Харків, 1999. 165 с. С. 22–24.

іміджу поліції та про способи захисту і самооборони від злочинних посягань¹⁹.

Правова пропаганда допомагає під час донесення до громади вимог чинного законодавства та необхідності їх добровільного виконання і дотримання. Найбільш поширеними формами правового виховання громади можна назвати: виступи дільничних офіцерів поліції із лекціями, доповідями на правові теми перед громадою та в трудових колективах, в засобах масової інформації; організація спільних нарад, круглих столів з метою обговорення проблеми домашнього насилля та практики правозастосування; ініціювання публікацій юридичного змісту.

Взагалі гласність має велику роль під час здійснення заходів переконання. Максимальна інформованість громади про стан боротьби зі злочинністю в умовах проведення сучасних реформ у правовій державі має визначальне значення для роботи поліції із запобігання та протидії сімейному насиллю. Гласність виховує у людей відчуття причетності до здійснення охорони публічного порядку, а також сприяє підвищенню відповідальності співробітників поліції, викоріненню порушень законності у роботі поліції та зміцненню її авторитету. Популярними формами та способами прояву гласності є: систематичні зустрічі (брифінги, прес-конференції) керівників підрозділів поліції та дільничних офіцерів поліції із представниками ЗМІ та громадських організацій задля здійснення інформування про стан оперативної обстановки, позитивні наслідки запобігання та протидії домашньому насиллю; виступи керівників служб та дільничних офіцерів поліції у пресі, на телебаченні, по радіо із пропагандою ненасильницької моделі поведінки у суспільстві; висвітлення у пресі статистичних даних щодо стану домашнього насильства та результатів його попередження; звітування дільничних офіцерів поліції перед громадою тощо. Проте важливим є неприпустимість під час проведення загально-профілактичної роботи оголошення у пресі, радіо, телебаченні достеменно неперевіраних фактів, що можуть стосуватись честі та гідності громадян²⁰.

Обговорення поведінки за місцем праці чи проживання кривдника є достатньо дієвим, коли останній займає високе соціальне положення, оскільки саме ця форма запобігання та протидії домашньому насиллю може завадити його подальшому кар'єрному зростанню.

---

¹⁹ Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : Наказ МВС України від 28.07.2017 № 650. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>.

²⁰ Негодченко О.В. Забезпечення прав і свобод людини органами внутрішніх справ України : монографія. Дніпропетровськ : Юридична академія МВС України, 2002. 416 с. С. 99

Крім того, дільничний офіцер поліції регулярно проводить поквартирний та подвірний обхід помешкань громадян із обов'язковим врученням візитної картки й пам'яток із профілактики різного роду правопорушень. У таких пам'ятках обов'язково повинна міститися інформація про юридичну відповідальність за вчинення домашнього насильства; про органи, заклади й установи, куди може звернутися жертва насилля або потенційна жертва за необхідною допомогою.

Розглядаючи переконання як провідний метод запобігання та протидії домашньому насиллю, варто зауважити, що він не виключає, а у деяких випадках навіть навпаки, передбачає застосування примусу.

Адміністративний примус, що застосовується працівниками поліції, є застосуванням передбаченими адміністративними правовими нормами заходів впливу щодо правозобов'язаних суб'єктів із метою попередження чи припинення злочинів, проступків, протиправних дій, подолання їхніх шкідливих наслідків, забезпечення публічної безпеки та охорони правопорядку або покарання осіб за вчинене правопорушення. Примус як метод адміністративної діяльності поліцейського проявляється у психічному, матеріальному або фізичному впливі на поведінку особи²¹.

Вжиття методу примусу у демократичному соціумі можливе виключно за умов, коли усі інші заходи виховного характеру не дали необхідних позитивних результатів. Це, як відзначив О. Негодченко, «свого роду антизахід держави на протиправну поведінку правопошника»²².

Фахівці-адміністративісти виділяють три групи заходів адміністративного примусу: адміністративно-запобіжні; адміністративне припинення; адміністративне стягнення. Також деякі вчені виділяють заходи адміністративно-процесуального забезпечення. Зауважимо, що заходи кожної із зазначених груп наділені насамперед загально-превентивним та індивідуально-превентивним характером, оскільки попереджають скоєння правопорушення у майбутньому як винною, так і іншими особами. Адміністративно-запобіжними є заходи, які спрямовуються на виявлення та запобігання правопорушенням, недопущення їхніх негативних суспільно-шкідливих наслідків, а також попередження обставин, що можуть загрожувати суспільній та особистій безпеці населення. Адміністративно-запобіжними заходами у визначеному

---

²¹ Тучак М.О. Адміністративно-правові засади діяльності дільничних інспекторів міліції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2002. 209 с. С. 108.

²² Негодченко О.В. Забезпечення прав і свобод людини органами внутрішніх справ України : монографія. Дніпропетровськ : Юридична академія МВС України, 2002. 416 с. С. 124.

законом порядку передбачаються обмеження до громадян і організацій. У цьому проявляється їх примусова ознака, хоча правопорушення при цьому відсутні²³. Під час запобігання та протидії домашньому насиллю поліцейські можуть використовувати такі адміністративно-запобіжні заходи, як вхід на земельні ділянки, в житлові та інші приміщення громадян, на підставі Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» з метою припинення домашнього насильства, яке загрожує життю чи здоров'ю постраждалого.

Метод примусу застосовується у ході проведення індивідуальної превентивної роботи, коли переконанням не було досягнуто потрібного ефекту.

Суть індивідуальної профілактики домашнього насильства проявляється у вчасному виявленні осіб з протиправною поведінкою у сфері сімейних стосунків та застосуванні щодо таких заходів виховання та запобігання правового характеру задля ліквідації небезпеки вчинення такими особами правопорушень у подальшому. Нейтралізація негативних чинників та розвиток позитивних якостей є орієнтиром, за яким можна впливати на особистість та допомогти їй. Досягнути цього можливо внаслідок кропіткої виховної роботи, умілого застосування педагогічних, психологічних, правових та професійно-виховних методів²⁴.

Індивідуальна профілактика включає в себе такі елементи (форми):

- виявлення громадян, схильних до учинення домашнього насилля;
- вивчення (перевірка) зазначених осіб, їх способу життя;
- постановлення таких громадян на профілактичний облік;
- застосування до кривдників заходів примусу;
- здійснення індивідуальної превентивної роботи: вплив на осіб після вивчення випадків, що визначають їх протиправну поведінку;
- постійне спостереження та контроль за поведінкою та життям;
- оздоровчий вплив на мікросоціальне середовище, яке може сприяти виникненню та загостренню конфліктів у сім'ї;
- профілактичний вплив на потенційних жертв домашнього насилля;
- систематичний аналіз результатів проведених індивідуальних виховних та превентивних заходів.

---

²³ Комзюк А.Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2002. 409 с. С. 143–144.

²⁴ Діяльність служби дільничних інспекторів міліції щодо попередження насильства в сім'ї: монографія / А.М. Волошук, Х.П. Ярмак, О.В. Ковальова. Одеса : ОДУВС, 2013. 218 с. С. 122.

До спеціальних форм реагування дільничних офіцерів поліції на вчинення домашнього насильства належать: 1) терміновий заборонний припис стосовно кривдника; 2) постановка на профілактичний облік кривдника та проведення профілактичної роботи.

Поліцейські повинні усвідомлювати та пам'ятати, що жоден сигнал домашнього насильства не можна сприймати легковажно, кожне втручання має індивідуальний характер. На жаль, поліцейські інколи формально ставляться до розгляду заяв та повідомлень громадян з приводу домашнього насильства, внаслідок чого правопорушники не притягаються до відповідальності, і в них породжується відчуття безкарності, а жертви залишаються без допомоги і наступного разу не вважають за доцільне звертатись до поліції.

У разі надходження заяви чи повідомлення про вчинення домашнього насильства співробітник поліції насамперед вживає передбачених законом заходів із припинення правопорушення; надає жертві або правопорушнику першу домедичну допомогу і за необхідності викликає на місце події бригаду екстреної медичної допомоги. Поліцейський повинен забезпечити безпеку для жертви, провести її до безпечного місця та надати інформаційну допомогу щодо установ, закладів та організацій, які надають психологічну реабілітацію жертвам, що постраждали від домашнього насилля. Поліцейський встановлює, чи мав місце факт насилля та усі обставини вчинення правопорушення. Неретельна перевірка фактичних обставин є однією із причин, що призводять до необгрунтованого притягнення особи до юридичної відповідальності або до незаконного звільнення кривдника від покарання²⁵.

У разі отримання повідомлення про вчинення домашнього насильства або реальну його загрозу працівники поліції зобов'язані виїхати (вийти) на місце конфлікту в кількості не менше двох осіб, дотримуючись при цьому заходів особистої безпеки.

У взаємовідносинах із громадянами працівники поліції повинні бути тактовними, не перетинати межі дозволеного, чим скривдити іншу особу. Не допускається розголошення отриманої із робочих матеріалів інформації про особисте життя громадян без їхньої згоди чи відомостей, що являються державною або службовою таємницею, яка охороняється законом, інших відомостей, що зачіпають права та законні інтереси громадян²⁶.

---

²⁵ Довідник дільничного інспектора міліції / Укладачі Ярмак Х.П., Аносенков А.А. Одеса : НДРВВ ОЮІ НУВС, 2002. 142 с. С. 67

²⁶ Курінний Є.В. Розгляд звернень громадян в органах внутрішніх справ України : навч. посібник. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. 36 с. С. 14.

У разі вчинення стосовно потерпілої особи саме домашнього насильства поліцейськими: роз'яснюється особі порядок розгляду її звернення; приймається заява (якщо її не було); документується факт правопорушення (опитуються учасники та свідки насильницьких дій; здійснюється фіксація слідів фізичного насилля за допомогою фото або відеозйомки, направлення постраждалої особи до медичної установи для підтвердження факту наявності тілесних ушкоджень та ступеня їх тяжкості; встановлюється взаємозв'язок між наявними слідами та подією домашнього насилля); реєструються матеріали в установленому порядку (якщо він раніше не був зареєстрований); на підставі оцінки ризиків виноситься терміновий заборонний припис стосовно кривдника; складається протокол про адміністративне правопорушення за ст. 173-2 КУпАП та скеровується до суду, оскільки ця категорія справ підвідомча судам. Суддею приймається рішення у справі про адміністративне правопорушення. Після чого дільничний офіцер поліції здійснює постановлення кривдника на профілактичний облік та проводить із ним заходи індивідуальної профілактики.

Таким чином, система спеціальних заходів із запобігання та протидії домашньому насильству включає в себе: терміновий заборонний припис стосовно кривдника; взяття на профілактичний облік кривдника та проведення із ним профілактичної роботи.

2. Спеціальні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству та особливості їх застосування в ході поліцейської діяльності

Першим спеціальним заходом запобігання та протидії домашньому насильству є терміновий заборонний припис стосовно кривдника.

Терміновий заборонний припис стосовно кривдника є спеціальним заходом протидії домашньому насильству, що вживається уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя та здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства²⁷.

Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника затверджений Наказом МВС України від 1 серпня 2018 р. № 654²⁸.

---

²⁷ Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 грудня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.

²⁸ Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18>.

Припис виноситься за заявою постраждалої особи, а також за власною ініціативою працівника уповноваженого підрозділу поліції за результатами оцінки ризиків.

Порядок проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства затверджений спільним Наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України від 13 березня 2019 р. № 369/180²⁹.

Оцінка ризиків проводиться за факторами небезпеки / ризиків щодо вчинення домашнього насильства, передбачених у формі оцінки ризиків вчинення домашнього насильства згідно з додатком до Порядку, шляхом спілкування (бесіди) із постраждалою від такого насильства особою і умов, які створюють або можуть створювати небезпеку для цієї особи.

За результатами заповнення форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства поліцейській уповноваженого підрозділу поліції визначає рівень небезпеки, який враховується під час винесення термінового заборонного припису щодо кривдника, ужиття інших заходів для припинення такого насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення, надання допомоги жертвам насильства. Фактори небезпеки / ризику щодо вчинення домашнього насильства визначаються за результатами оцінки дій кривдника, які свідчать про ймовірність настання летальних наслідків у разі вчинення домашнього насильства, і представлені у формі оцінки ризиків вчинення домашнього насильства у вигляді питань, на які відповідає поліцейський уповноваженого підрозділу поліції за результатами спілкування із жертвою насильства, а також загальної оцінки ситуації факту домашнього насильства задля виявлення вірогідності продовження чи повторного скоєння домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті особи.

Оскільки кожна окрема ситуація може мати унікальні чинники (обставини), що впливають на рівень небезпеки та ризик летального випадку, пов'язаного із насильством, які не передбачені формою оцінки ризиків, поліцейський на власний розсуд має право оцінити рівень небезпеки як високий, якщо вважає, що жертва знаходиться у потенційно небезпечній ситуації або такій, що може спричинити смерть особи або інші тяжкі наслідки. Про наявність та можливі наслідки дії таких обставин (чинників) поліцейський робить запис у

---

²⁹ Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України від 13.03.2019 № 369/180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19>.

відповідній позиції форми оцінки ризиків вчинення домашнього насильства³⁰.

Під час вирішення питання про винесення термінового заборонного припису пріоритет надається безпеці постраждалої особи. Зазначена вимога поширюється також на місце спільного проживання (перебування) постраждалої особи та кривдника незалежно від їхніх майнових прав на відповідне житлове приміщення.

Терміновий заборонний припис, що виноситься поліцейським, може містити такі заходи стосовно кривдника:

- 1) зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;
- 2) заборона на вхід та проживання (перебування) постраждалої особи»
- 3) заборона у будь-який спосіб контактувати із постраждалою особою.

Припис виноситься строком до 10 діб. При винесенні припису працівник уповноваженого підрозділу поліції отримує пояснення від кривдника, постраждалої особи (її представника), свідка(ів) (у разі їх наявності).

Терміновий заборонний припис стосовно кривдника складається на бланку, виготовленому друкарським способом згідно з технічним описом бланка термінового заборонного припису щодо кривдника, на якому проставлено відповідні серію та номер. Припис складається в одному примірнику з утворенням двох копій через самокопіювальний папір. Оригінал вручається кривднику під підпис, перша копія – постраждалій особі або її представнику, друга копія залишається у працівника уповноваженого підрозділу поліції.

Припис підписується поліцейським, який його виніс, постраждалою особою (її представником) та кривдником власноруч на оригіналі та кожній із копій.

У разі відмови кривдника від підписання припису працівник поліції у рядку «*Кривдник від підпису відмовився в присутності*» проставляє особистий підпис та пропонує підписати постраждалій особі (її представнику) та свідку(кам) (у разі їх наявності).

Особа, щодо якої винесений припис, має право давати пояснення та зауваження стосовно змісту припису, а також пояснення по суті

---

³⁰ Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України від 13.03.2019 № 369/180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19>.

правопорушення, у тому числі викладати мотиви своєї відмови від його підпису, які додаються до копії припису поліцейського.

У разі вчинення домашнього насильства кількома особами співробітник поліції виносить терміновий заборонний припис стосовно кожного кривдника окремо. Якщо від домашнього насилля постраждали кілька громадян, то працівник поліції виносить припис кривдника щодо кожної жертви окремо.

Припис не може включати заходів, передбачених пунктами 1 і 2 частини 2 статті 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (тобто: зобов'язання на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи) у випадку коли кривдник є особою, яка на день винесення припису не досягла 18-річного віку та має спільне місце проживання (перебування) із постраждалою особою.

Чинність припису припиняється у разі застосування судом щодо кривдника адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту чи обрання щодо нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у кримінальному провадженні.

Кривдник, щодо якого є винесений припис, відповідно до якого він зобов'язаний залишити місце спільного проживання (перебування) із постраждалою особою, повинен повідомити про місце свого тимчасового перебування уповноважений підрозділ поліції за місцем вчинення домашнього насилля. Повідомлення кривдника до територіального органу поліції про місце свого тимчасового перебування фіксується у журналі реєстрації повідомлень про місце тимчасового перебування кривдника, якому винесено терміновий заборонний припис.

Співробітники поліції згідно з чинним законодавством уповноважені застосовувати поліцейські заходи примусу для виселення з житлового приміщення кривдника, якщо припис передбачає зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, а кривдник відмовляється добровільно це зробити.

Громадянин, щодо якого винесено терміновий заборонний припис, має право на його оскарження до суду у загальному порядку, передбаченому для оскарження рішень, дій або бездіяльності працівника поліції, який виносив припис³¹.

---

³¹ Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18>.

Водночас у практичній площині існують проблемні моменти, пов'язані із виконанням поліцейськими обов'язків у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Зокрема, попри те, що законодавчо патрульні поліцейські уповноважені застосовувати спеціальний захід щодо протидії домашньому насильству – терміновий заборонний припис стосовно кривдника, фактично на практиці патрульні поліцейські ці повноваження не реалізують, оскільки управління патрульної поліції в областях фактично не отримали бланків термінових заборонних приписів. Термінові заборонні приписи в Україні на цей час виносяться виключно поліцейськими ГРПП та СРПП, дільничними офіцерами поліції та інспекторами ювенальної превенції.

На нашу думку, це досить ускладнює ситуацію з реального впливу на факти домашнього насильства, оскільки саме патрульні поліцейські є тими суб'єктами, які одними із перших прибувають на місце події, де вчиняється домашнє насильство, і повинні належним чином реагувати. За допомогою винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника патрульні поліцейські могли б забезпечувати подальшу безпеку для потерпілої особи, зобов'язавши кривдника залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи та заборонивши кривднику входити та перебувати у місці проживання (перебування) постраждалої особи.

Відповідно до Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України, затвердженого Наказом МВС України від 25 лютого 2019 р. № 124³² уповноважений підрозділ поліції бере на профілактичний облік кривдника з моменту виявлення факту вчинення ним домашнього насилля на встановлений законодавством термін та проводить із ним профілактичну роботу. Профілактичний облік кривдників, які не досягли 18-річного віку, здійснюється співробітниками підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України.

Враховуючи важливість подальшого контролю за сім'ями, у яких було виявлено факт учинення домашнього насилля, та кривдниками, яким було винесено терміновий заборонний припис, дільничні офіцери поліції беруть їх на профілактичний облік та проводять із ними виховну та попереджувальну роботу. Після постановлення на профілактичний облік кривдника поліція використовує такий метод запобігання та

---

³² Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України : Наказ МВС України від 25.02.2019 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19>.

протидії домашньому насильству, як спостереження. Метою спостереження є отримання інформації про позитивні чи негативні зміни, що відбуваються внаслідок проведення превентивних заходів. Спостереження може проявлятися у регулярному (не менше 1 разу на місяць) відвідуванні кривдника за місцем його проживання задля перевірки його поведінки у сім'ї, взаємин із сусідами, дотримання ним правил громадського співжиття тощо. Цей метод може використовуватись як дільничним офіцером поліції, так і громадськістю. У певних ситуаціях до цього можуть залучатися родичі (у разі їхнього позитивного впливу)³³. Насправді, з огляду на об'єктивні обставини, дільничний офіцер поліції навіть суто фізично не у змозі самостійно здійснювати увесь спектр заходів превентивного характеру. Відтак, задля досягнення цілей індивідуально-профілактичної роботи важливим є залучення представників громадських формувань з охорони публічного порядку до превентивної роботи у сім'ях, де відбувається насильство.

До підстав для поставлення на профілактичний облік кривдника належать:

- складений протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173-2 КУпАП;
- винесений поліцією терміновий заборонний припис стосовно кривдника;
- надходження до територіального підрозділу поліції інформації про видачу судом обмежувального припису стосовно кривдника;
- судові рішення про накладення на кривдника адміністративного стягнення за правопорушення, передбачене ст. 173-2 КУпАП;
- відкриття кримінального провадження щодо кривдника за фактом вчинення ним домашнього насильства;
- повідомлення установи виконання покарань про звільнення від відбуття покарання кривдника, який був засуджений за домашнє насилля.

Працівники поліції, уповноважені на здійснення заходів із запобігання та протидії домашньому насиллю, протягом доби формують матеріали за фактами вчинення домашнього насильства та інформують про це керівника територіального підрозділу поліції для постановки кривдника на профілактичний облік із наданням копій таких матеріалів.

---

³³ Грубеляс С.А. Адміністративно-правові та психологічні заходи дільничного інспектора міліції з попередження насильства в сім'ї. *Проблеми формування іміджу дільничних інспекторів міліції в умовах становлення громадянського суспільства в Україні: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (24-25 квітня 2004 р., Івано-Франківськ)*. Івано-Франківськ: ПЮІ МВС України, 2004. 142 с. С. 131–138. С. 135.

Рішення щодо постановки кривдника на профілактичний облік приймається керівником територіального підрозділу поліції по результатах розгляду матеріалів, що є підставою для здійснення даних дій. Відомості про кривдника вносяться до журналу реєстрації осіб, які перебувають на профілактичному обліку за вчинення домашнього насильства, в електронному або друкованому вигляді працівником підрозділу поліції, відповідальним за даний напрям роботи.

Інформація про постановлення кривдника на профілактичний облік протягом доби вноситься до інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України (далі – система ПНП) із дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних» працівником уповноваженого підрозділу поліції, відповідальним за цей напрям роботи.

Строки тривалості профілактичного обліку кривдників встановлюються:

- відповідно до термінів застосування заходів тимчасового обмеження прав кривдника чи покладення на нього обов'язків, передбачених обмежувальним приписом стосовно кривдника, а у разі продовження дії такого припису – на установлений судом термін;

- впродовж 1 року із дня виявлення факту вчинення домашнього насилля у разі, коли судом не виносився обмежувальний припис щодо кривдника;

- впродовж 1 року із дня накладення судом адміністративного стягнення за вчинення домашнього насилля;

- до набрання законної сили вирокком суду у кримінальному провадженні, відкритому щодо кривдника у зв'язку із скоєнням ним домашнього насилля;

- до погашення або зняття судимості за кримінальне правопорушення, пов'язане із вчиненням домашнього насилля.

Термін зберігання інформації про кривдника, що знаходиться на превентивному обліку, складає 3 роки із дня зняття кривдника із такого обліку, після чого відомості про нього та постраждалу особу автоматично знеособлюються. Знеособлена інформація у подальшому може використовуватись із статистичною і науковою метою.

У разі зміни кривдником місця проживання (перебування) територіальний підрозділ поліції, на території обслуговування якого знаходиться на превентивному обліку особа, що вчинила сімейне насилля, інформує територіальний підрозділ поліції, на території обслуговування якого буде проживати кривдник, із зазначенням його місця проживання (перебування). Територіальний орган поліції, на території обслуговування якого вирішив проживати кривдник, після підтвердження факту прибуття особи, що вчинила домашнє насильство,

за цією адресою протягом 3 діб інформує про це територіальний орган поліції, на території якого перебуває на превентивному обліку кривдник, та вносить відповідні корективи до системи ПНП. Заборонене зняття із профілактичного обліку кривдника, що змінив місце проживання (перебування), без отримання підтвердження із відповідного територіального підрозділу поліції про взяття кривдника на такий облік за новим місцем проживання (перебування).

Зняття кривдника із профілактичного обліку провадиться територіальним органом поліції за місцем проживання (перебування) кривдника за наявності однієї із таких підстав:

- відсутність повторних випадків вчинення кривдників домашнього насилля упродовж 1 року із дня взяття на профілактичний облік;
- спливання терміну дії обмежувального припису щодо кривдника;
- закриття справи про адміністративне правопорушення щодо кривдника;
- закриття кримінального провадження за відсутністю у діях складу злочину, розпочатого у зв'язку із скоєнням кривдником домашнього насилля;
- погашення або зняття судимості за кримінальне правопорушення, пов'язане із вчиненням домашнього насилля;
- набрання законної сили виправдувальним вироком суду, вироком суду щодо призначення покарання у вигляді позбавлення волі за кримінальне правопорушення, пов'язане із вчиненням домашнього насилля;
- рішення суду про оголошення особи померлою чи визнання безвісно відсутньою або отримання свідцтва про її смерть.

Працівником територіального органу поліції, відповідальним за організацію роботи із особами, які знаходяться на превентивному обліку, після завершення терміну, проте не пізніше 3-денного строку із дати виникнення підстав для зняття кривдника із профілактичного обліку, за рішенням керівника територіального органу поліції вносить відповідні зміни до ПНП³⁴.

Таким чином, форми поліцейської діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є досить різноманітними. Вибір тої чи

---

³⁴ Грубеляс С.А. Адміністративно-правові та психологічні заходи дільничного інспектора міліції з попередження насильства в сім'ї. *Проблеми формування іміджу дільничних інспекторів міліції в умовах становлення громадянського суспільства в Україні: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (24-25 квітня 2004 р., Івано-Франківськ). Івано-Франківськ : ПЮІ МВС України, 2004. 142 с. С. 131–138. С. 135.

іншої форми або знаходження раціонального поєднання форм та методів превентивної діяльності зумовлені такими факторами, як види та напрями профілактики, обставини вчинення домашнього насильства тощо. Обираючи оптимальний варіант комплексу переконання та примусу, варто враховувати не лише особливості особистості особи кривдника, але і його соціального оточення.

Погоджуючись із О. Негодченком, вважаємо, що надання прерогативи певному методу, зокрема, також залежить від рівня розвитку соціуму. Зміни яких-небудь соціальних умов тягнуть за собою зміну у застосуванні форм та засобів захисту органами Національної поліції. Однак варто звертати увагу, що перевага у громадянському суспільстві завжди повинна надаватись методам переконання, оскільки тільки за умов переконання людей у правильності тої чи іншої моделі поведінки, можна говорити про існування правової держави як найвищої форми організації суспільства³⁵.

Проведений нами аналіз форм та методів запобігання та протидії домашньому насильству співробітниками поліції є невичерпним, оскільки існують інші форми та методи, які застосовуються у наведеному напрямку поліцейської діяльності.

ВИСНОВКИ

Розвиток громадянського суспільства та демократичної правової держави, у котрій права та свободи людини та громадянина являються непорушними, можливий виключно за умов дотримання законів, неухильного виконання усіма членами соціуму покладених на них обов'язків. Саме у таких випадках поліція у діяльності щодо забезпечення прав та свобод людини та громадянина триматиме орієнтир на застосуванні заходів переконання. Проте поки трапляється порушення законів, доти існуватиме необхідність в застосуванні до порушників заходів примусу. Правові норми повинні виконуватись усіма членами громадянського суспільства і зважаючи на це, держава в особі органів поліції, здійснюючи захист правових норм, зобов'язана застосовувати ці заходи як один із інструментів протидії правопорушенням. Необхідність використання даного методу зумовлена потребою ефективного перевиховання осіб, схильних до учинення правопорушень, гарантування законності, прав та свобод людини й громадянина. Заходи примусу мають вимушений характер та високий гуманістичний потенціал, оскільки поширюються на невелику частину

---

³⁵ Негодченко О.В. Забезпечення прав і свобод людини органами внутрішніх справ України : монографія. Дніпропетровськ : Юридична академія МВС України, 2002. 416 с. С. 125.

осіб, що порушують суспільні інтереси. Це своєрідний наслідок протиправної поведінки таких осіб, а не ініціатива держави в особі органів поліції. Застосування заходів примусу виражає інтереси більшості суспільства та зазвичай може бути реалізоване, коли сукупність заходів переконання не дала належного позитивного результату. Примус не розглядається як міра покарання. Порядок та умови застосування примусових заходів до правопорушників визначені чинним законодавством.

Особливістю сучасної правоохоронної структури, якою являється нова українська поліція, є застосування форм та методів поліцейської діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Для виконання численних повноважень у сфері запобігання та протидії домашньому насиллю уповноважені підрозділи органів Національної поліції можуть використовувати різноманітні форми та методи поліцейської діяльності. Під формою запобігання та протидії домашньому насильству працівниками поліції слід розуміти зовнішній вираз змісту діяльності поліцейських щодо запобігання домашньому насильству, організаційно-правовий вираз однорідної за своїм характером та правовою природою групи дій. Методами запобігання та протидії домашньому насильству працівниками поліції вважаємо способи, засоби та прийоми, які використовуються поліцейськими у ході провадження діяльності щодо запобігання домашньому насильству і являються змістом цієї діяльності.

Основними методами запобігання та протидії домашньому насильству, на наш погляд, є переконання та примус. Водночас необхідним є застосування інших методів, таких як надання допомоги, позитивного прикладу, нейтралізація негативного впливу навколишнього середовища і спостереження. Усі методи, що використовуються поліцейськими, повинні поєднуватись один із одним для ефективного досягнення профілактичного впливу на кривдників. Досліджено, що метод переконання реалізується у формах: профілактичної бесіди, правового виховання, правової освіти, правової пропаганди, обговорення поведінки кривдника за місцем праці чи проживання, поквартирного та подвірного обходу.

Метод примусу застосовується у ході проведення індивідуальної превентивної роботи, коли переконанням не було досягнуто потрібного ефекту, і реалізується за допомогою притягнення кривдника до юридичної відповідальності, винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника, взяття на профілактичний облік та проведення профілактичної роботи з кривдником.

Уміле опанування поліцейськими формами та методами запобігання та протидії домашньому насиллю, їх сукупне використання надасть

можливість не лише їх удосконалення, а й здійснення пошуку нових, більш ефективних форм та методів. Результативність діяльності уповноважених підрозділів органів Національної поліції щодо запобігання та протидії домашньому насильству водночас залежить від налагодженості взаємодії із співробітниками інших служб органів Національної поліції, а також із судовими органами, прокуратурою, установами пенітенціарної системи, закладами системи освіти, адміністраціями підприємств, установ, організацій, військовими комісаріатами, засобами масової інформації та громадою.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню форм та методів поліцейської діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в Україні. Проаналізовано юридичну сутність форм та методів поліцейської діяльності. Дано визначення формам та методам поліцейської діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Досліджено переконання та примус як основні методи запобігання та протидії домашньому насильству. Водночас зауважено, що необхідним у поліцейській діяльності є застосування інших методів, таких як надання допомоги, позитивного прикладу, нейтралізація негативного впливу навколишнього середовища і спостереження. З'ясовано, що метод переконання реалізується у формах: профілактичної бесіди, правового виховання, правової освіти, правової пропаганди, обговорення поведінки кривдника за місцем праці чи проживання, поквартирного та подвірного обходу. Розглянуто застосування поліцейськими методу примусу у ході проведення індивідуальної превентивної роботи через притягнення кривдника до юридичної відповідальності, винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника, взяття на профілактичний облік та проведення профілактичної роботи з кривдником.

Література

1. Музичук О. М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. С. 123–124.
2. Тучак М. О. Адміністративно-правові засади діяльності дільничних інспекторів міліції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Х., 2002. 209 с. С. 86.
3. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підручник / Під заг. ред. І. П. Голосніченка, Я. Ю. Кондратьєва. Київ : УАВС, 1995. 179 с. С. 103.
4. Ковалів М. В. Основи управління в органах внутрішніх справ : навч. посібник / М. В. Ковалів. Львів : ЛьвДУВС, 2010. 329 с. С. 45.

5. Адміністративна діяльність міліції / За заг. ред. О. М. Бандурки : підручник. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. 448 с. С. 11.
6. Пендюра М. М., Старицька О. О. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 276 с. С. 84.
7. Адміністративна діяльність Національної поліції : навчальний посібник для підготовки до іспиту / Калюк О. М., Константінов С. Ф., Куліков В. А. та ін. / за ред. Кулікова В. А. Київ : «Освіта України», 2016. 230 с. С. 14.
8. Адміністративна діяльність Національної поліції : навч. посібник / Кол. авт. ; кер. авт. кол. В. А. Глуховець. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 248 с. С. 82.
9. Діяльність служби дільничних інспекторів міліції щодо попередження насильства в сім'ї: монографія / А. М. Волошук, Х. П. Ярмакі, О. В. Ковальова. Одеса : ОДУВС, 2013. 218 с. С. 115.
10. Андреева О. Б. Діяльність органів внутрішніх справ по профілактиці правопорушень в сучасних умовах : дис....канд. юрид. наук. 12.00.07. Харків, 1999. 165 с. С. 111.
11. Негодченко О. В. Забезпечення прав і свобод людини органами внутрішніх справ України : монографія. Дніпропетровськ : Юридична академія МВС України, 2002. 416 с. С. 125.
12. Комзюк А. Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2002. 409 с. С. 28.
13. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції : Наказ МВС України від 28.07.2017 № 650. База даних «Законодавство України» / ВР України. Електронний ресурс. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>.
14. Токарська А. С. До постановки проблеми подолання конфліктогенної комунікації у правоохоронній практиці. *Право і безпека*. 2005. № 4. С. 204–207. С. 206.
15. Гранчак В. В. Адміністративно-правові заходи попередження насильства в сім'ї дільничними інспекторами міліції. *Адвокат*. 2006. № 5. С. 18–21.
16. Довідник дільничного інспектора міліції / Укладачі Ярмакі Х. П., Аносенков А. А. Одеса : НДРБВ ОЮІ НУВС, 2002. 142 с. С. 67
17. Курінний Є. В. Розгляд звернень громадян в органах внутрішніх справ України : навч. посібник. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. 36 с. С. 14.
18. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 грудня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.

19. Про затвердження Порядку винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.08.2018 № 654. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0965-18>.

20. Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України від 13.03.2019 № 369/180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19>.

21. Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України : Наказ МВС України від 25.02.2019 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19>.

22. Грубеляс С. А. Адміністративно-правові та психологічні заходи дільничного інспектора міліції з попередження насильства в сім'ї. *Проблеми формування іміджу дільничних інспекторів міліції в умовах становлення громадянського суспільства в Україні: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (24–25 квітня 2004р., Івано-Франківськ). Івано-Франківськ : ПЮІ МВС України, 2004. 142 с. С. 131–138. С. 135.

Information about the authors:

Sukmanovska Lidiia Mykhailivna,

Candidate of Law Sciences,

Associate Professor at the Department of
administrative law and administrative process

Lviv State University of Internal Affairs
26, Horodotska str., Lviv, 29007, Ukraine

Repan Mykola Ivanovych,

Senior Lecturer at the Department of administrative law,

Procedure and Administrative Activity

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
26, Naharin avenue, Dnipro, 4905, Ukraine